

ДОНБАСЬКА ДЕРЖАВНА МАШИНОБУДІВНА АКАДЕМІЯ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ
Кафедра філософії та соціально-політичних наук

Затверджую:
Декан факультету
проф. Є. В. Мироненко /

«_03_» _____ 09 _____ 2024 р.

Гарант освітньої програми:

доц. О. П. Кваша /

«_03_» _____ 09 _____ 2024 р.

Розглянуто і схвалено
на засіданні кафедри філософії та
СПН

Протокол № 1 від 03.09.2024 р.

В. о. завідувача кафедри

доц. О.П.Кваша /

**Робоча програма навчальної дисципліни
«ІНФОРМАЦІЙНІ ВІЙНИ»**

галузь знань	05 «Соціальні та поведінкові науки»
спеціальність	052 «Політологія»
назва освітньої програми	«Політологія»
рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)

Розробник: Шимко О. В., канд. іст. наук

Краматорськ-Тернопіль, 2024

I. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Показники		Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
денна на базі ПЗСО	денна на базі ОКР «Молодший бакалавр»		денна на базі ПЗСО	денна на базі ОКР «Молодший бакалавр»
Кількість кредитів		ОПП (ОНП) «Політологія»	Обов'язкова	
5				
Загальна кількість годин				
150				
Модулів – 1		Професійна кваліфікація: бакалавр політології	Рік підготовки	
Змістових модулів – 1			1	
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ _____ (назва)			Семестр	
			2	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних 4 / самостійної роботи студента 4 /		Освітньо-кваліфікаційний рівень: перший (бакалаврський)	36	
			Практичні/Лабораторні	
			36/	/
			Самостійна робота	
			78	
			Вид контролю	
		іспит		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить для денної форми навчання - 72/78

І ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

2.1. Актуальність курсу зумовлена тим, що протягом всього існування світ зазнав різноманітних змін, які мали як позитивні, так і негативні наслідки. Міжнародні відносини вступили в еру нової постбіполярної системи. Вона є результатом світового прогресу та активних глобалізаційних процесів. Суспільство увійшло в сучасну інформаційну епоху і разом з тим отримало нові загрози для власної безпеки як індивідуальної, так і міжнародної. XXI століття, без вагань, можна назвати «століттям інформаційного прориву», адже в цей час інформація набула неабиякого статусу на всій планеті Земля.

Позитивними сторонами використання інформації є науково-технічний прогрес, розвиток інноваційних технологій, широка база інформаційних ресурсів та задоволення інформаційних потреб суспільства. На жаль, інформацію почали використовувати як засіб маніпулювання громадською думкою та спосіб деморалізації суспільства. Цей негативний процес і призвів до нового явища у міжнародних відносинах, яке отримало назву «інформаційні війни».

2.2. Мета дисципліни:

Вивчення процесів агресивного розповсюдження інформації і варіантів створення сприятливих контекстів для успішного проведення комунікацій. Студент повинен вміти: орієнтуватися в обігу міжнародної інформації конфліктогенного змісту; аналізувати методи, способи, засоби подачі політичної інформації, інформаційного впливу, маніпулювання; аналітично оцінювати інформаційне протистояння держав та агентів внутрішньодержавного значення; розрізняти основні види інформаційної війни, інформаційного домінування, інформаційного впливу, інформаційної зброї.

2.3. Завдання дисципліни:

- дати студентам адекватне, неміфологізоване уявлення про інформаційну війну, інформаційну зброю, засоби її розробки і методи аналізу;
- проінформувати студентів про основні методи оцінки вражаючих чинників інформаційної зброї, надійні засоби констатації її застосування в бізнесі і політиці;
- навчити студентів розрізняти інформаційну війну, контрпропаганду, антирекламу і інформаційний супровід діяльності суб'єктів політики і бізнес-структур;
- сформувати у студентів навичку швидкого розпізнавання інформаційної війни, що проводиться, і визначення її суб'єктів;
- навчити студентів готувати спеціальні інформаційні заходи, швидко і ефективно відбирати початкові матеріали для їх проведення;
- прищепити студентам уміння оцінювати ризики і виправданість застосування спеціальних інформаційних заходів;
- дати студентам уявлення про важливі нюанси проведення інформаційної партизанської війни і можливості адаптації до неї ринків.

2.4. Мова викладання: українська.

2.5. Передумови для вивчення дисципліни :базою для вивчення дисципліни є попереднє вивчення таких дисциплін, як: «Всесвітня історія», «Історія України та української культури», «Правознавство», «Іноземна мова».

2.6. Обсяг навчальної дисципліни та його розподіл за видами навчальних занять: загальний обсяг становить 150 годин / 5 кредитів, в т.ч. денна форма навчання: лекції – 36 годин, семінарські – 36 годин, самостійна робота – 78 годин; заочна форма: лекції – 4 години, семінарські – 4 години, самостійна робота – 142 години.

III ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

При викладанні навчальної дисципліни «Інформаційні війни» увага приділяється оволодінню здобувачами такими загальними та фаховими (спеціальними) компетентностями, як:

- знання предметної області та професійної діяльності (ЗК 01);
- здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина України (ЗК 06);
- здатність використовувати категорійно-понятійний апарат та аналітично-дослідницький апарат (СК 01)
- здатність описувати, пояснювати та оцінювати інформаційно-політичні процеси та явища і різних історичних, соціальних, культурних, релігійних та ідеологічних контекстах (СК 03);
- здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у інформаційно-політичному контексті їх функціонування (СК 05).

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен продемонструвати достатній рівень сформованості наступних програмних результатів навчання:

- розуміти предметну область, етичні, інформаційні та правові засади професійної діяльності (РН 01);
- знати свої права та обов'язки як члена демократичного суспільства та використовувати їх у професійній діяльності (РН 06);
- вміти використовувати базовий категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат РН 08);
- вміти описувати, пояснювати й оцінювати інформаційні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах (РН 10);
- здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у інформаційно-політичному контексті їх функціонування (РН 12).

Здобувачі вищої освіти, вивчаючи навчальну дисципліну «Інформаційні війни», опановують систему знань і навичок, що дозволяють сформувати такі

спеціальні результати:

у когнітивній сфері:

здобувач здатний

продемонструвати знання і розуміння основних етапів становлення і розвитку інформаційних війн, розуміння специфіки цієї науки в її визначальних рисах, усвідомлення особливості структурної кореляції між історією України, національним менталітетом і формуванням інформаційного протистояння;

розуміти місце вітчизняних інформаційних війн у світовій традиції, мати уявлення про еволюцію інформаційних війн та проблем, орієнтацію в напрямках і тенденціях сучасного інформаційного дискурсу, його зв'язку з попередньою інтелектуальною історією;

продемонструвати знання і розуміння основних процесів інформаційно-політичної сфери: розвиток інформаційного потенціалу суспільства, формування системи толерантних інформаційних відносин, розвиток державно-інформаційного партнерства, набуття навичок у галузі забезпечення ефективного використання ресурсів й моніторингу інформаційних відносин.

в афективній сфері:

здобувач здатний

критично осмислювати лекційний та поза лекційний навчальний матеріал, використовувати набуті знання при веденні дискусій з актуальних проблем специфіки інформаційних війн в їх визначальних рисах;

демонструвати знання спеціалізованої літератури із досліджень історії розвитку інформаційних війн, аналізувати науково-історичну літературу (як тексти першоджерел так й критичні дослідження), визначати їх місце і роль в історії українського та світового інформаційно-політичного процесу;

аналізувати основні етапи розвитку інформаційних війн

орієнтуватися у сучасних наукових концепціях, в межах яких здійснюється їх вивчення, ключові історичні події та постаті, які визначали розвиток інформаційного протистояння;

оцінити сучасний стан інформаційних відносин на конкретних прикладах та дискутувати у професійному середовищі;

співпрацювати із іншими здобувачами та викладачем в процесі обговорення проблемних моментів на лекційних та практичних заняттях, при виконанні і захисті індивідуальних завдань;

ініціювати і брати участь у дискусії з питань навчальної дисципліни, розділяти цінності колективної та наукової етики.

у психомоторній сфері:

здобувач здатний

самостійно бачити, виявляти та аналізувати феномен інформаційних війн у широкому контексті культури та науки;

слідувати методичним підходам до розрахунку інформаційного потенціалу суспільства, проводити аналіз інформаційно-політичних відносин, робити висновки на основі проведеного аналізу у сфері інформаційного суспільства;

брати участь в інтелектуальних дискусіях, використовувати ввічливі форми звернення до опонента, концентруватися на значущих складових судження, не

переходячи на особистості;

презентувати результати проведених інформаційних досліджень та здійсненої самостійної роботи у вигляді доповідей, повідомлень, есе, презентацій, конспектів, мати навички використання інформаційних і комунікаційних технологій;

самостійно здійснювати пошук, систематизацію, викладення літературного матеріалу;

здійснювати аналіз та інтерпретацію гуманітарного тексту: здатність виокремити та відтворити смислову структуру тексту, оцінити послідовність та валідність аргументації, виділити продуктивні ідеї.

IV ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Еволюція засобів передачі інформації.

Поняття про інформаційне протиборство, походження і значення інформації, виникнення та ознаки інформаційного суспільства. Три цивілізаційні хвилі за Тоффлером Е., становлення засобів масової інформації, чотири комунікаційні революції ХХ століття. Виникнення інтернету та розповсюдження цифрових технологій. Особливості сучасних засобів масової інформації.

Тема 2. Інтенсифікація інформаційних процесів і національна політична еліта.

Поняття про інформаційний процес, виникнення та еволюція інформації, основні кваліфікаційні ряди інформації, поняття про «знання» і «дані». Поняття про формальні та неформальні інформаційні процеси. Система діагностики внутрішньої та зовнішньої соціальної інформації, глибинні трансформації, до яких призводять сучасні технології. Роль політичної еліти в управлінні інформаційними потоками. Визначення ключової ланки в ході стратегічного інформаційного протиборства національних політичних еліт.

Тема 3. Еволюція інформаційного протиборства.

Приклади інформаційного протиборства у стародавньому світі, розвиток пропагандистського впливу на психіку воїнів і цивільного населення. Створення спеціальних органів для надання інформаційно-психологічного впливу під час Першої світової війни. Формування основних принципів ведення інформаційно-психологічного протиборства, сучасні можливості інформаційного впливу на масову свідомість. Розвиток комунікативних моделей впливу, носії інформації і принципи ведення «холодної війни». Семантична і семіотична війна як війна слів і символів, вербальна аргументація, невербальний вплив як новий тип впливу.

Тема 4. Теорія інформаційної війни.

Ключова роль інформації в житті людини і функціонуванні громадських та державних інститутів, перехід до глобального інформаційного суспільства. Основні сфери ведення інформаційного протиборства. Поняття інформаційної війни, коло її можливих учасників, види, форми, цілі та етапи. Кібернетична війна як специфічна форма інформаційної війни, концепція консцієнтальної війни.

Характерні ознаки інформаційних війн, наслідки програшу в них. Проблема перемоги та поразки

Тема 5. Інформаційна зброя.

Поняття інформаційної зброї, основні об'єкти її застосування, цілі використання, функції та поле дії, особливості інформаційної зброї, її відмінності. Два основних види інформаційної зброї: інформаційно-технічна і інформаційно-психологічна. Класифікація цих видів зброї. Загальна характеристика підвидів. Захист від інформаційної зброї. Психофізична зброя, психотропні засоби. Біовіруси, масова телевізійна зброя.

Тема 6. Маніпулятивні технології інформаційної війни.

Поняття про інформаційно-психологічний вплив та його різновиди. Вимоги та ознаки творців інформації. Поняття про інформаційні інфологеми, їх функції, різновиди, роль у сучасному інформаційному просторі. Виникнення та сутнісні характеристики інфологем. Активність та агресивність інфологем, їх деструктивний характер. Використання маніпулятивних технологій, групи маніпулятивних прийомів, що мають найбільш універсальний характер, їхня загальна характеристика. Основні та додаткові інформаційні технології.

Тема 7. Інформаційна безпека.

Менеджмент можливих загроз суверенітету і національній безпеці. Інформаційна безпека держави, основні напрямки державної політики в інформаційній сфері. Стратегії роботи з чужою думкою в національному інформаційному просторі, стратегії заборони інформації, проблема підготовки кадрів. Інформаційна безпека в дії: контроль, санкції, креативність, позитив. Структура державної інформаційної політики України, інститути державної влади в Україні в галузі інформації. Розуміння національної безпеки в інформаційному контексті. Основні напрямки формування державної інформаційної безпеки. Технології забезпечення захисту національного інформаційного простору.

Тема 8. Холодна війна.

Виникнення та перебіг основних подій «холодної війни», її завдання з обох боків, основні стратегії, наслідки короткочасні та довгострокові, коло учасників. Поява терміну, «доктрина Трумена». «Гонка озброєнь» та зміна карти впливу на світовій мапі. Роль світових лідерів у «холодній війні». Особливості інформаційного протиборства в цей час. Основні форми ведення психологічної війни та апробація нових методів у В'єтнамі, Гренаді, Перській затоці, Афганістані тощо. Розпад СРСР за закінчення «холодної війни».

Тема 9. Інформаційний вплив сучасних ЗМІ.

Загальна характеристика інформаційного впливу засобів масової інформації на сучасному етапі. Негативні та позитивні риси цього впливу. Маніпулювання громадською думкою з боку ЗМІ, формування суспільної свідомості, однобічний характер сучасних комунікацій. Короткостроковий та довгостроковий вплив ЗМІ,

наявність та функції цензури, проблеми гласності та свободи слова. Особливості друкованих ЗМІ, радіо та телебачення. Широкомасштабне використання брудних технологій та компромату. Неурядові організації як фактор впливу на масову свідомість.

4.1 Розподіл обсягу дисципліни за видами навчальних занять та темами

№ з/п	Назви змістових модулів і тем	Кількість годин (денна/заочна форма)				
		Усього	В т.ч.			
			Л	П (С)	Лаб	СРС
Змістовий модуль 1 Інформаційні війни						
1	Еволюція засобів передачі інформації.	16/16	2/1	4		10/15
2	Інтенсифікація інформаційних процесів і національна політична еліта.	16/16	2/1	4		10/15
3	Еволюція інформаційного протиборства.	22/16	8/1	4		10/15
4	Теорія інформаційної війни.	18/16	4/1	4		10/15
5	Інформаційна зброя.	18/16	4	4/1		10/15
6	Маніпулятивні технології інформаційної війни.	15/16	4	4/1		7/15
7	Інформаційна безпека.	15/16	4	4/1		7/15
8	Холодна війна.	15/19	4	4/1		7/18
9	Інформаційний вплив сучасних ЗМІ.	15/19	4	4		7/19
Усього годин		150	36/4	36/4		78/142

4.2 Тематика семінарських занять

№ з/п	Вид і тема заняття
1	Еволюція засобів передачі інформації.
2	Інтенсифікація інформаційних процесів і національна політична еліта.
3	Технології інформаційного протиборства.
4	Теорія інформаційної війни.
5	Інформаційна зброя.
6	Маніпулятивні технології інформаційної війни.
7	Маніпулятивні технології інформаційної війни.
8	Холодна війна.
9	Інформаційний вплив сучасних ЗМІ.

4.3 Перелік індивідуальних завдань

Головною ціллю індивідуальних завдань є контроль самостійної роботи здобувачів. Цей контроль здійснюється завдяки написанню студентами доповідей, рефератів, презентацій тощо. Підготовка презентації – вид самостійної роботи, що виконується здобувачем поза аудиторними годинами. Здобувач вільно обирає тематику з числа тем, які пропонуються планами семінарських занять, або узгоджує з викладачем ініціативну тематику. Наступним кроком студент здійснює бібліографічний пошук, використовуючи бібліотечні фонди або Інтернет-ресурси. Також складає план презентації або ставить питання, на які треба отримати аргументовану відповідь. Опанувавши джерела за темою, студент розкриває зміст питань та представляє виконану роботу на семінарі. Обсяг презентації – 10-15 слайдів, текст доповіді – 4-5 стандартних сторінок, набраних на комп'ютері. Основний зміст презентації доповідається у вільній формі на семінарському занятті, і студент отримує оцінку від викладача.

Головною метою індивідуальних завдань є самостійне опрацювання здобувачами додаткового матеріалу, формування власного світогляду щодо політичних процесів і явищ. Завдання студентам видаються упродовж усього триместру. Перелік додається.

Тематика індивідуальних завдань

1. Характерні ознаки інформаційного суспільства
2. Чотири комунікаційні революції ХХ століття
3. Особливості сучасних ЗМІ
4. Інтенсифікація інформаційних процесів
5. Система діагностики внутрішньої та зовнішньої соціальної інформації
6. Визначення поняття «інформаційна війна»
7. Цілі, коло учасників та етапи інформаційних війн
8. Види та форми інформаційних війн
9. Характерні ознаки сучасних інформаційних війн
10. Питання перемоги та поразки в інформаційній війні
11. Наслідки інформаційної війни
12. Визначення поняття «інформаційна зброя»
13. Класифікація інформаційної зброї
14. Інформаційно-технічна зброя
15. Інформаційно-психологічна зброя
16. Основні вимоги до «творців» інформації
17. Виникнення та загальна характеристика інфологем
18. Функції інфологем
19. Основні маніпулятивні технології в інформаційних війнах
20. Додаткові маніпулятивні технології в інформаційних війнах

4.4 Самостійна робота

Під час самостійної роботи здобувачі опрацьовують матеріал аудиторних занять курсу, і питання винесенні на самостійне вивчення. Розподіл часу самостійної роботи виконується згідно плану навчального процесу та робочого плану дисципліни. Під час самостійної роботи здобувачі звертаються до літератури теоретичного курсу та допоміжної методичної літератури в разі необхідності.

Різновидами самостійної роботи є:

- вивчення лекційного матеріалу;
- самостійне опрацювання за відповідними темами окремих питань з навчальної дисципліни;
- робота з рекомендованою основною і додатковою літературою;
- підготовка доповідей, підготовка до обговорень за відповідними темами на семінарських заняттях;
- підготовка творчих робіт (есе, реферати, презентації, виступ на конференції та ін.);
- систематизація теоретичних та практичних знань перед модульною контрольною роботою та екзаменом.

Контроль виконання самостійної роботи відбувається при обговореннях на семінарах, при написанні модульної контрольної роботи.

Питання для самоконтролю

1. Розкрити природу інформації, засоби передачі та сприйняття інформації, її особливості та властивості.
2. Визначити поняття та сутність інформаційного права. Сутність поняття «інформаційні правовідносини». Вирішення цього питання в Україні.
3. Описати сутність та визначення поняття «національні інтереси в інформаційній сфері».
4. Надати характеристику сутності, поняття та визначення інформаційного суверенітету.
5. Пояснити сутність та визначення поняття «інформаційна безпека», об'єкти інформаційної небезпеки.
6. Окреслити суб'єктів забезпечення інформаційної безпеки.
7. Виявити джерела та об'єкти інформаційної небезпеки та їх обґрунтування.
8. Встановити сутність та основні механізми маніпулювання свідомістю.
9. Розкрити сутність брехні, обману та дезінформації як головних чинників маніпуляції, сенс маніпулювання свідомістю за допомогою засобів масової інформації.
10. Проаналізувати сутність інформаційного насильства.
11. Визначити проблемні питання правового запобігання здійсненню інформаційного насильства.
12. Узагальнити складові національної безпеки. Розкрити сутність та основу складових національної безпеки.

13. Відтворити роль та місце інформаційної безпеки в системі національної безпеки.
14. Надати характеристику інформаційних війн.
15. Проаналізувати наслідки інформаційної війни.
16. Визначити види, плюси та мінуси соціальних мереж.
17. Розкрити сутність, визначення, прояви комп'ютерного тероризму.
18. Окреслити сучасні методи технічного захисту інформації.
19. Описати історію психологічних війн 20 ст.
20. Визначити радіо як засіб зовнішньої інформаційної дії.
21. Продемонструвати боротьбу с чутками на окремих прикладах.
22. Проаналізувати психологічні війни СРСР та США у 20 ст.
23. Охарактеризувати поняття, сутність, види пропагандистських кампаній.
24. Надати дослідження політичних інформаційних кампаній на окремих прикладах.
25. Оцінити параметри та класифікація інформаційної зброї.
26. Описати виникнення та загальну характеристику інфологем.
27. Доповісти про функції інфологем.
28. Продемонструвати дезінформаційні кампанії, їх види, методи та історичні приклади.
29. Представити ЗМІ як інструментарій в інформаційному світі, їх види та роль.
30. Надати інформацію про інформаційні війни в рамках СНД як приклад активного політичного протиборства.

4.5. Методи навчання

У процесі вивчення дисципліни використовуються наступні методи та підходи до навчання:

Студентоцентроване навчання – розширення автономії здобувача, здатності до критичного мислення на основі результативного підходу, що передбачає нові підходи до навчання з метою розвитку особистості здобувача з урахуванням його ціннісних орієнтацій.

Репродуктивний метод – навчання здобувачів організовується за допомогою практичних вправ та робіт, різних форм самоконтролю, що сприяє формуванню знань, навичок і вмінь у здобувачів, основних розумових операцій (аналіз, синтез, узагальнення тощо).

Комбінація лекційних та практичних занять та консультацій (зокрема особистих консультацій з викладачем та використанням системи Moodle) із розв'язанням ситуаційних завдань, які розвивають аналітичні здібності та навички роботи в колективі.

Пояснювально-ілюстративний метод – здобувачі одержують знання на лекціях, з навчальної або методичної літератури шляхом конспектування, тезування, анотування, рецензування, під час консультацій з підготовки рефератів та/або доповідей.

Евристичний метод – під керівництвом викладача або на основі евристичних вказівок здобувачі активно намагаються знайти рішення висунутих у навчанні, або сформульованих самостійно, пізнавальних завдань, що дозволяє активізувати мислення, викликати зацікавленість до пізнання на практичних заняттях та контрольних точках.

Методи стимулювання й мотивації навчальної роботи – здобувачі приймають участь у моделюванні ролевих ситуацій, створенні ситуацій успіху в навчальній роботі, пред'явленні вимог і методів заохочення.

Метод проблемного викладу та проблемно-орієнтованого навчання, зокрема з проведенням презентацій – розуміння здобувачами поставленої проблеми та формулювання пізнавальних завдань на основі різних джерел та засобів, уміння проаналізувати поставлене завдання, порівняти різні точки зору та підходи, розуміння логіки та думок викладача, усвідомлення та запам'ятовування.

Метод самостійної роботи здобувачів та самостійного навчання – розв'язання практичних завдань та опрацювання теоретичного матеріалу, що виноситься на самостійне вивчення. Самостійна робота з вивченням оприлюднених навчальних матеріалів, зокрема в системі роботи освітньої платформи дистанційного навчання Moodle DDMA.

Методи організації й здійснення навчальної та наукової діяльності, що поєднує словесні, наочні і практичні методи:

- словесні методи – у вигляді бесіди, інструктажу, лекційного матеріалу, методичних вказівок, співбесід;
- наочні методи, відео методи тощо – проведення лекційних та практичних занять за допомогою презентацій, ілюстрацій, демонстраційного матеріалу, тобто отримання знань завдяки наочному спостереженню;
- практичні методи – за допомогою вправ, практичних прикладів, аналізу статистичних даних, тренувань, тренінгів здобувачі одержують знання та уміння, виконуючі ці практичні дії;
- наукова робота здобувача – наукові дослідження та опрацювання наукової інформації.

Активні методи навчання (дискусійні методи) – в будь-яких формах навчання, включаючи лекційні заняття, використовуються елементи дискусії, а саме: обговорення, ділові ігри, діалог.

V КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Контроль знань здобувачів здійснюється за рейтинговою накопичувальною (100-бальною) системою, яка передбачає складання обов'язкових контрольних точок.

Максимальна кількість балів (100) при оцінюванні знань з навчальної дисципліни, яка завершується екзаменом, формується з двох частин, з коефіцієнтом 0,5 кожна:

- за поточну успішність 100балів (сума балів, зароблена у семестрі, але не менше 55);
- на екзамені 100балів (мінімально необхідна кількість балів за екзамен 55).

Контрольні заходи включають:

- поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних і оцінюється сумою набраних балів;
- модульний контроль, що проводиться у формі підсумкової контрольної роботи за відповідний змістовий модуль та колоквиуму і має на меті оцінку результатів навчання здобувача після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;
- підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового екзамену, відповідно до графіку навчального процесу.

Оцінювання знань здобувача під час занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за такими критеріями: розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються; ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни; ознайомлення з рекомендованою літературою; вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії; логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії; здатність проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань; вміння здійснювати узагальнення інформації, обґрунтовувати свою власну точку зору та робити висновки; грамотність подачі матеріалу та оформлення роботи.

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання поза аудиторної самостійної роботи здобувачів є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних заняттях.

Підсумковий контроль знань та компетентностей здобувачів ВО з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення семестрового екзамену, завданням якого є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

Переведення набраних здобувачем балів за 100-бальною шкалою в оцінки за національною (5-бальною) шкалою та шкалою ECTS здійснюється в відповідності до таблиці:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
81 – 89	B	добре	
75 – 80	C		
65 – 74	D	задовільно	
55–64	E		

30–54	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання
0 – 29	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

VI ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ

№	Назва і короткий зміст контрольного заходу	Характеристика змісту засобів оцінювання
	Контроль поточної роботи на семінарських заняттях	<ul style="list-style-type: none"> фронтальне опитування за термінологічним матеріалом та за питаннями до семінарського заняття; оцінювання активності участі у дискусіях
	Індивідуальні завдання	<ul style="list-style-type: none"> письмовий звіт або реферат про виконання індивідуального завдання; оцінювання самостійності та якості виконання завдання в ході звіту-захисту та співбесіди
	Модульна контрольна робота	<ul style="list-style-type: none"> питання до модульної контрольної роботи
	Підсумковий контроль	<ul style="list-style-type: none"> питання до екзамену

VII СЕМЕСТРОВИЙ ГРАФІК

Склад і графік складання контрольних точок дисципліни «Інформаційні війни», форми і терміни контролю (спеціальність 052 Політологія)

№	Назва і стислий зміст контрольного заходу	Рейтингова оцінка		Тиждень
		min	max	
1	Аудиторна робота здобувача оцінюється на основі його відповідей на заняттях, активності у роботі протягом семестру. Поточний контроль – усне опитування в ході лекцій та практичних заняттях, оцінювання правильності вирішення тестових, практичних та ситуаційних завдань на практичних заняттях та при виконанні	10	40	1-18

	самостійної роботи. Здобувач здатний продемонструвати критичне осмислення лекційного та поза лекційного матеріалу, брати кваліфіковану участь у дискусії з наведенням аргументації.			
2	Індивідуальне завдання Підготовка презентації за обраною темою і виступ з доповіддю на практичних заняттях, тез доповідей, статті, роботи на конкурс, презентації, виступ з доповіддю на конференції	10	15	17
3	Модульна контрольна робота №1 (Здобувач виконує тестові завдання, що відповідають програмним результатам навчання за темами змістового модуля №1)	15	30	9
5	Колоквіум	5	15	17
Оцінка поточної успішності за 100-бальною шкалою (коефіцієнт вагомості=0,5)		55	100	18
Підсумковий контроль (коефіцієнт вагомості=0,5) (Письмовий залік у разі підвищення рейтингового балу)		55	100	18
Загальний рейтинг = 0,5*оцінка поточної успішності+0,5*оцінка підсумкового контролю				

VIII РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

8.1.Основна література

1. Гібридна війна і журналістика. Проблеми інформаційної безпеки: навчальний посібник / за заг. ред. В. О. Жадька; ред.-упор.: О. І. Харитоненко, Ю. С. Полтавець. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. 356 с.
2. Горбулін В. Світова гібридна війна: український фронт: монографія / за заг. ред. В.П. Горбуліна. Київ: НІСД, 2017. 496 с.
3. Інформаційна безпека (соціально-правові аспекти): Підручник / Остроухой Б. В., Петрик Б. М., Присяжнюк М. М. та ін.; за заг. ред. Є. Д. Скулиша. Київ: КНТ, 2016. 776 с.
4. Інформаційні виклики гібридної війни: контент, канали, механізми протидії: аналіт. доп. / за заг. ред. А. Баровської. Київ: НІСД, 2016. 109 с
5. Історія інформаційно-психологічного протиборства: підруч. / [Я. М. Жарков, Л. Ф. Компанцева, В. В. Остроухов, В. М. Петрик, М. М. Присяжнюк, Є. Д. Скулиш]; за заг. ред. д.ю.н., проф., засл. юриста України Є. Д. Скулиша. Київ: Наук.-вид. відділ НА СБ України, 2015. 212 с.

6. Кулеба Д. Війна за реальність: як перемагати у світі шейків, правд і спільнот. К.: Книголав, 2019. 384 с.

7. Шейн Г. Війна. Битви в кіберпросторі. К.: Ніка-Центр, 2019. 296 с.

8. Шимко О.В. Інформаційні війни: навчальний посібник для студентів усіх спеціальностей усіх форм навчання. Краматорськ: ДДМА, 2021. 132 с.

8.2. Допоміжна література

1. Дорошенко М. Неоголошені війни Росії проти України у 20 – на поч. 21 ст.: причини і наслідки. К.: Ніка-центр, 2018. 196 с.

2. Демартіно А. «Криве дзеркало»: роль соціальних мереж в операції Російської федерації з анексії Криму. К.: Саміт-Книга, 2020. 248 с.

3. Магда Є. Гібридна війна: питання і відповіді / Є. Магда // MediaSapiens, 2015. URL: osvita.mediasapiens.ua/trends/1411978127/gibridna_viyna_pitannya_i_vidpovidi/undefined/media=print.

4. Магда Є.В. Гібридна віна – вижити і перемогти / Є.М. Магда. Харків: Віват, 2015. 604 с.

5. Почепцов Г. Сучасні інформаційні війни. Вид. 2-ге, допов. Київ: Києво-Могила акад., 2016. 502 с.

6. Почепцов, Г. Віртуальні війни. Фейки / Георгій Почепцов. Харків: Фоліо, 2019. 506 с.

7. Сінгер П., Брукінг Е. Війна лайків: зброя в руках соціальних мереж. Х.: Клуб сімейного дозвілля, 2019. 320 с.

8. Сунь-Цзи. Мистецтво війни. Львів: Видавництво старого лева, 2015. 215 с.

9. Світова гібридна війна: український фронт. За ред.. Горбуліна В. К.: Фоліо, 2017. 496 с.

8.3 Web-ресурси

2. Вишняков О. Інформаційна війна з Росією: уроки виживання. URL: fakty.ictv.ua/index/readblog/id/1713.

3. Горбулін В. «Гібридна війна» як ключовий інструмент російської геостратегії реваншу. Дзеркало тижня. № 2. 2015, 23 січня. URL: <http://gazeta.dt.ua/internal/gibridna-viyna-yak-klyuchoviy-instrumentrosiyskoyi-geostrategiyi-revanshu-.html>.

7. Почепцов Г. Інформаційні війни: тенденції та шляхи розвитку // https://ms.detector.media/ethics/manipulation/informatsiyni_viyni_tendentsii_ta_shlyakhi_rozvitku/

8. Інформаційні війни та майбутнє України [Електронний ресурс] // БЮЛЛЕТЕНЬ СИАЦ. – №100. – Режим доступу: http://siac.com.ua/index.php?option=com_content&task=category&sectionid=8&id=129&Itemid

9. Пропаганда [Електронний ресурс] / Матеріал з Вікіпедії — вільної енциклопедії. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/>

10. Черноус, І.С. Інформаційна війна як засіб конкурентної боротьби фахівців з паблік рилейшнз [Електронний ресурс] / І.С. Черноус. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/2_KAND_2014/Economics/6_153509.doc.htm.

11. ІНФОРМАЦІЙНІ ВІЙНИ [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://pidruchniki.com/18000102/politologiya/informatsiyni_viyuni

12. Остроухов, В.В. Інформаційна безпека [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://westudents.com.ua/glavy/51894-12-nformatsyna-vyna-yak-forma-vedennya-nformatsynogoprotiborstva.htm>

13. Черноус, І.С. Інформаційна війна як засіб конкурентної боротьби фахівців з паблік рилейшнз [Електронний ресурс] / І.С. Черноус. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/2_KAND_2014/Economics/6_153509.doc.htm